

Verslag CultuureducatieBELEIDdag

Leiden, Naturalis, 28 november 2005

Ten geleide

Op 28 november 2005 hield Cultuurnetwerk Nederland de CultuureducatieBELEIDdag om beleidsambtenaren cultuur, onderwijs en welzijn te ondersteunen bij het ontwikkelen van cultuureducatiebeleid in het primair en voortgezet onderwijs.

Dit document is een verslag van de veertien deelsessies die op deze dag plaatsvonden.

Daarnaast werden twee plenaire presentaties gehouden, die u kunt downloaden op www.cultuurnetwerk.org.

De resultaten van de verschillende sessies zijn steeds vervat in een aantal stellingen. Die worden gevolgd door een interview met een deelnemer aan de betreffende sessie.

De stellingen die u in dit verslag leest, wijken ten dele af van de uitspraken die direct na de sessie werden genoteerd. Soms was het zinvol om de context waarin de stelling tot stand kwam weer te geven, zodat ook lezers zonder voorkennis de uitspraken kunnen plaatsen.

Ook in 2006 zal een CultuureducatieBELEIDdag voor ambtenaren plaatsvinden. Die dag bouwt voort op de resultaten van 28 november. Beleidsmedewerker cultuur Mark Stuijt van de provincie Fryslân zegt daarover het volgende:

“Wanneer er een vervolg komt op deze cultuureducatieBELEIDdag, dan zouden we ons kunnen concentreren op de specifieke dilemma’s en oplossingen uit de praktijk. Misschien zouden de deelnemers op voorhand casuïstiek uit hun regio kunnen aanleveren. Dat is dan het materiaal waarmee je gezamenlijk aan de slag gaat.

Wanneer je dan in samenwerking tot een zienswijze komt waarmee de desbetreffende ambtenaar uit de voeten kan, dan is dat ook een stimulans voor de intercollegiale verbondenheid.”

Cultuurnetwerk Nederland neemt zich die opmerkingen ter harte bij het organiseren van het vervolg. Dat cultuureducatie een zaak van groot belang is, daar zijn alle betrokkenen het wel over eens. De volgende stap is de vertaling van die opvatting naar de praktijk, zodat cultuureducatie een vanzelfsprekende en onmisbare component in de gemeenschap wordt. Dat gaat verder dan lippendienst, daarvoor dienen de mouwen opgestroopt te worden. De eerste stappen zijn gezet. Laten we gezamenlijk deze veelbelovende aanzet tot een élatant succes maken.

Paul Vogezang
Senior beleidsmedewerker Cultuurnetwerk Nederland

Inhoudsopgave

Korte weergave van de dag.....	3
Sessie 1: Krachtenvelden en tegenstrijdige belangen	4
Sessie 2: De intermediair	5
Sessie 3: Cultuur, welzijn, onderwijs in grotere gemeenten.....	6
Sessie 4: Luisteren naar het veld in kleine gemeenten	8
Sessie 5, 10 en 15: Outputindicatoren en effectmeting.....	10
Sessie 6: Hoe ga ik om met bezuinigingen?	11
Sessie 7: Marktplaatsen.....	12
Sessie 8: Cultuur, welzijn en onderwijs in kleine gemeenten	13
Sessie 9: Luisteren naar het veld in middelgrote gemeenten	14
Sessie 11: Scenariodenken: de zekerheid van onzekerheid	15
Sessie 12: Informatiepunt: bieb, steunfunctie of CKV?	16
Sessie 13: Provincie – gemeenten: top down en/of bottom up?	17

CultuureducatieBELEIDdag: veelzijdige eenheid

Er kwam een veelheid aan thema's aan bod op de CultuureducatieBELEIDdag die Cultuurnetwerk Nederland op maandag 28 november in Naturalis hield. Maar binnen die veelzijdigheid was ook veel gemeenschappelijks zichtbaar.

Deze dag diende om beleidsambtenaren cultuur, onderwijs en welzijn te ondersteunen bij de stimulering van cultuureducatie. Cultuurnetwerk Nederland organiseerde deze dag vanuit haar besteltaken. Ze werd georganiseerd in reactie op vragen uit het veld. Dit gebeurde op verzoek van het Interprovinciaal Overleg Platform (IPO), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

De plenaire sessies

Directeur Cultuurnetwerk Nederland Piet Hagenaars belichtte de context en de visie op het hoe en waarom van cultuureducatie in de presentatie 'Het lokaal bestel voor cultuureducatie'. In zijn voordracht 'Cultuureducatiebeleid in de driehoek gemeente – scholen – culturele instellingen' gaf DSP-groep adviseur Rento Zoutman concrete aanbevelingen om tot een succesvol beleid te komen. Beide voordrachten kunt u downloaden.

Communicatie een belangrijke sleutel

Een rode draad in de veertien deelsessies was het cruciale belang van communicatie. Breed gedragen cultuureducatie ontstaat pas wanneer alle betrokken partijen – scholen, culturaanbieders, overheden, andere spelers in de gemeenschap – dit van harte ondersteunen. Voor de beleidsambtenaar betekent dit dat zij of hij als wegbereider kan optreden. Door ontmoetingen tussen deze partijen te organiseren en te faciliteren wordt veel bereikt. Het is aan de ambtenaar om daarin met tact en strategie op te treden; de ene partij heeft meer stimulans en tijd nodig dan de andere. Daarvoor is een gedegen kennis van de gemeente, haar karakteristieken en eigenaardigheden, noodzakelijk.

Politiek: kansen en knelpunten

Er ligt een spanningsveld tussen het lange termijn beleid dat de ambtenaar doorgaans voert, en de doelen op kortere termijn die de wethouder wil bereiken. Daarom is het belangrijk om de wethouder en de plaatselijke pers te betrekken bij cultuureducatieve successen, zoals projecten op scholen of de inzet van plaatselijke ondernemingen.

Binnen deze tijd van bezuinigingen is inventiviteit en flexibiliteit vereist. Dat geldt voor de culturaanbieders, maar ook voor de ambtenaren zelf. Voor beide partijen werd een mentaliteit van ondernemerschap aangeraden.

Centralisatie van bepaalde diensten en taken, kán besparingen opleveren. Maar wanneer die besparing gepaard gaat met het verlies van identiteit en onderlinge contacten, dan is het middel soms erger dan de kwaal. Ook hiervoor geldt dat een gedegen kennis van het veld – de gemeente, de omliggende regio's en de provincie - noodzakelijk is om tot effectieve oplossingen te komen.

Netwerken

Last but not least, bood de cultuureducatieBELEIDdag de gelegenheid om collega's te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen. De e-mail lijst in de congresmap werd ook zeer gewaardeerd; nu kan de intercollegiale ontmoeting voortzetting krijgen in een informeel netwerk. Ook die vorm van communicatie kan veel goeds opleveren voor de cultuureducatie in primair en voortgezet onderwijs en daarbuiten.

Deelsessie 1: Krachtenvelden en tegenstrijdige belangen

De stellingen

1. Tegenstrijdige belangen kom je op alle terreinen tegen: in de politiek, tussen verschillende plaatselijke instanties, tussen lokale en provinciale instellingen.
2. Tegenstrijdige belangen zijn een vaststaand gegeven bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid.
3. Tegenstrijdige belangen kunnen niet opgelost worden. Een goed beleid vormt een antwoord op de vragen en behoeften van zoveel mogelijk betrokken partijen. Een goed beleid komt voort uit een visie die particuliere belangen overstijgt.
4. Daar waar niet aan bepaalde belangen tegemoet gekomen kan worden, is een heldere en zorgvuldige communicatie hierover van essentieel belang.

Een deelnemer reageert: Marijke Albers
Beleidsmedewerker cultuur, gemeente Almelo

Waarom deze sessie?

Interessante vragen voor mij waren: Hoe blijft de politiek in continuïteit betrokken? Hoe krijg je de scholen en bovenschoolse directies in het voortgezet onderwijs enthousiast?

Mijn bevindingen

In Almelo is cultuureducatie in het basisonderwijs tot nu toe speerpunt geweest. Hiervoor bestaat een goedfunctionerend platform cultuureducatie. De gemeente wil nu de stap maken naar het voortgezet onderwijs, zodat er cultuureducatiebeleid komt voor de leeftijd van vier tot achttien jaar.

De vorige wethouder, afkomstig uit het onderwijs, was een grote aanjager van cultuureducatie. De huidige wethouder belijdt vooral met woorden dat hij veel waarde hecht aan cultuureducatie. In het Almelose voorgezet onderwijs komt een beleidsmatige inbedding van de cultuureducatie tot nu toe niet van de grond, met uitzondering van een enkele school. Directies vinden het blijkbaar geen aandachtspunt.

Deze sessie bracht me onder meer:

Kijk wat je van de grond krijgt met de scholen die wél willen. Wellicht haken andere scholen dan aan. Al is het maar omdat ze denken: 'dat geld willen wij ook'. Een probleem is wel: kun je op de lange termijn de verwachtingen waarmaken?

In Almelo wordt bezuinigd. Gelukkig niet op cultuureducatie, maar een uitbreiding van het gemeentelijk budget is op dit moment geen reële mogelijkheid.

Zet scholen met een geslaagd cultuureducatief beleid in om de politiek te bewerken. Ga uit van de successen en probeer die uit te bouwen, om daarmee politiek commitment te verkrijgen.

Deelsessie 2: De intermediair

De stellingen

1. Er bestaat geen formule voor het inzetten van een intermediair. Het hangt af van cultuur en gewoontes ter plaatse wat het beste zal functioneren. Maar voor iedere setting geldt dat er een vaste en heldere structuur moet zijn waarbinnen de intermediair functioneert.
2. Vraagontwikkeling kost tijd. Geef die tijd. Om cultuureducatie duurzaam in het curriculum te borgen, moet er draagvlak zijn bij de scholen en de leerkrachten.
3. De intermediair heeft de bedoeling een mooi idee over cultuureducatie uiteindelijk duurzaam in de plaatselijke structuur te verankeren. Dat is een gecompliceerd traject, waarbij zich vele vragen voordoen. Wees je er als intermediair van bewust dat deze opdracht ingewikkeld is en dat er geen standaard antwoorden zijn.

Een deelnemer reageert: Linde Gispén

Beleidsmedewerker cultuureducatie, provincie Zuid-Holland

Waarom deze sessie?

Ik wilde graag antwoord op de vragen: Hoe kunnen provincie en provinciale intermediairs aansluiten op de lokale situatie?

Mijn bevindingen

Ik zorg voor de subsidie aan provinciale culturele instellingen/intermediars als Kunstgebouw en Erfgoedhuis. In mijn takenpakket zit verder:

- De versterking van het lokale aanbod in regionale structuren met subsidiegeld van het actieprogramma cultuurbereik;
- Aansturing loket cultuureducatie voor primair onderwijs;
- Ondersteuning regionale platforms cultuureducatie voortgezet onderwijs.

Er is niet één model dat overal past. In gemeenten waar nog helemaal geen infrastructuur voor cultuureducatie bestaat past een top-down benadering, maar op plaatsen waar al veel is, past een bottom-up structuur beter.

De rol van de intermediair moet zo klein mogelijk zijn. In het geval van Zuid-Holland moet het loket cultuureducatie slechts vraag en aanbod bij elkaar brengen en alle partijen actief informeren, omdat men vaak niet van elkaars bestaan op de hoogte is. Neutraliteit is daarbij van groot belang.

Voor een vraaggerichte benadering is tijd nodig. Op basis van goede ervaringen met cultuureducatie leren scholen mettertijd hun vraag te formuleren.

Gemeenten, provincie en onderwijs moeten er samen voor zorgen dat de financiële impuls in cultuureducatie na 2008 resulteert in een blijvende structuur - en zich daarvoor gezamenlijk financieel verantwoordelijk stellen. Wat uit de deelsessie naar voren kwam was dat goede cultuureducatie kan dienen als promotie voor een gemeente, of als reclame voor de provincie. Cultuureducatie is dat eigenlijk al voor ons; we zijn trots op wat er is en gaan ervoor dat nog verder te verbeteren.

Deelsessie 3: Cultuur, welzijn, onderwijs in grotere gemeenten

De stellingen

1. Neem het onderwijs serieus. Bied iets aan vóór je iets van het onderwijs vraagt.
2. De gemeente faciliteert en schept voorwaarden voor cultuurparticipatie.
3. Model marktplaats: een contactpersoon tussen onderwijs en cultuuraanbieders. Hij beheerst de idiomen van beide terreinen en treedt als makelaar op.
4. Aandachtspunten bij visieontwikkeling in het onderwijs op korte termijn:
 - Er gebeurt al veel op het gebied van cultuureducatie. Maak dit bewust en zichtbaar;
 - Ga strategische allianties aan met het bovenschools management (bijv. over de besteding van de € 10, 90);
 - Ga met de scholen in gesprek over hun kerndoelen. Wat kan de rol van cultuureducatie daarin zijn? Hoe zou je dat in het leerplan kunnen verankeren?

Een deelnemer reageert: Rogier Gerritsen
Beleidsmedewerker cultuur, gemeente Den Bosch

Waarom deze sessie?

Den Bosch heeft vijftig basisscholen. Hoe ontwikkelen we daarvoor een samenhangende cultuureducatieve structuur? Ik hoopte in deze sessie aanknopingspunten voor die vraag te vinden.

Mijn bevindingen

Er zijn zes middelbare scholen in Den Bosch. Daarvoor bestaat al een goed functionerend cultuureducatief netwerk, waarin stichting Uitlok als intermediair optreedt.

De basisscholen worden bediend met een aanbod via SKV. Dat is een bureau met kleine bezetting dat al lange tijd deze functie vervult, tot tevredenheid van de scholen. Maar de menskracht ontbreekt om binnen dit stelsel de vraagsturing te stimuleren: het kleine SKV bemiddelt voor vijftig scholen. Dus iedereen is tevreden, maar de scholen ontwikkelen geen cultuureducatieve visie.

Het praktijkvoorbeeld in Leiden staat op een vergelijkbaar punt; er is een cultuuraanbod dat de scholen naar volle tevredenheid afnemen, juist omdat ze daar weinig voor hoeven te doen. Wat mij interesseerde, was de discussie die op de presentatie volgde. Er werd overwogen om de scholen te stimuleren via een website. Ik geloof niet dat dit de oplossing is. Wanneer het balletje eenmaal rolt, kan een website als ondersteunend instrument dienen. Om dat balletje aan het rollen te krijgen, moet er draagvlak en enthousiasme bij het onderwijs zijn. En daarvoor heb je een aanjager nodig, iemand met visie die het onderwijs duidelijk maakt wat er te winnen valt.

Ondertussen rijpt er wel een strategie voor het basisonderwijs in Den Bosch. Allereerst moet de intermediaire functie die SKV nu vervult beter toegerust worden. Daarvoor zijn geen financiële middelen beschikbaar. Maar de bibliotheek beschikt wel over goede faciliteiten. Door SKV en Uitlok samen te laten gaan, en ze vervolgens vanuit de bibliotheek te laten opereren, ontstaat er een basis. Dan kan ook de overgang van basis naar voortgezet onderwijs een punt van aandacht worden en wordt het mogelijk om ondersteunende instrumenten te ontwikkelen, zoals website en brochure. Het moet dan wel helder zijn dat SKV/Uitlok onafhankelijk van de bibliotheek opereert.

Wat betreft het stimuleren van de scholen: misschien een evenement waar onderwijzers van collega's horen hoe cultuureducatie het onderwijs kan verrijken. Daarvoor zouden we dan een paar goede voorbeelden in de schijnwerpers zetten. In Den Bosch zijn er wel voortrekkers, en het is interessant om daarnaast een school van buiten uit te nodigen.

Punt van aandacht: je moet de benadering vanuit het onderwijs kennen en begrijpen. Onlangs hielden we een vergelijkbaar symposium voor erfgoed. Dit werd ingeleid door iemand van het Erfgoedhuis, die een theoretisch verhaal hield. Maar de scholen vroegen naar het hoe en wat. Ze wilden weten hoe ze aan de slag konden en welke inspanningen dat zou vergen. Daar was eigenlijk niet op gerekend. Maar scholen komen in beweging vanuit het antwoord op die vragen.

Deelsessie 4: Luisteren naar het veld in kleine gemeenten

De stellingen

1. Begint eer ge bezint. Dus: niet eerst van alles bedenken, maar contacten leggen en in dialoog treden.
2. Investeer in de ondersteuning van scholen bij het ontwikkelen van vragen. Ontwikkel geen aanbod zonder de vragen van de scholen te kennen.
3. Betrek raadsleden en wethouders bij de gebeurtenissen.
4. Persoonlijk contact. De mensen om wie het draait moeten kunnen voelen dat cultuureducatie je aan het hart gaat.

Een deelnemer reageert: Annemari Bor

Beleidsmedewerker kunst en cultuur, gemeente Gorinchem

Ik onderhoud contacten met de culturele instellingen en scholen in Gorinchem, en beheer het budget van € 70.000 per jaar voor cultuureducatie. Gorinchem is van oudsher een cultuurstad – er zijn drie theaters en er wonen veel kunstenaars. Op basisscholen gingen de leerlingen twee keer per jaar naar het theater. Vijf jaar geleden hebben we één theaterbezoek geschrapt, om geld vrij te maken voor een gevarieerder aanbod. Vooral op busvervoer wordt nu veel geld bespaard, dat wordt besteed aan andere vormen van cultuureducatie, die in de klas zelf kunnen plaatsvinden.

Waarom deze sessie?

Mij hielden vooral de volgende vragen bezig: Welk beleid ligt in andere gemeenten aan cultuureducatie ten grondslag? Wat is de drijfveer, het doel, wat wil de gemeente ermee, en hoe kun je resultaten meetbaar maken?

Mijn bevindingen

Over de beleidsvisie en het doel van cultuureducatie is nauwelijks iets gezegd. Terwijl dat juist voor collega's die nog moeten beginnen op dit terrein zo belangrijk is.

De praktijk van cultuureducatie is aanbodgericht. Ook in Gorinchem komt er weinig vraag vanuit de scholen. Maar drie van de negentien scholen maken tot nu toe gebruik van de OCW-regeling van € 10,90. Ze zijn daartoe ook niet gedwongen omdat er veel geld uit de gemeente komt. Scholen vinden het teveel werk, ingewikkeld om al die formulieren in te vullen. Dat is simpel op te lossen, door samen te werken – één schooldirecteur stuurt nu een mailtje rond met als voorbeeld zijn ingevulde formulier.

Cultuureducatie kan ook zonder budget. Dat zie je aan de ervaringen in de gemeente Barneveld, waar ze de leus 'pret zonder budget' voeren.

Begint eer ge bezint. Je moet gewoon met cultuureducatie aan de slag gaan en problemen al doende oplossen.

Het draagvlak bij de politiek is belangrijk. Dat moeten we ook in Gorinchem niet vergeten, ook al wordt daar na de verkiezingen geknokt om de portefeuille cultuur, en is daarop bijna nooit bezuinigd. Je moet het belang van cultuureducatie onder de aandacht brengen van de nieuwe gemeenteraad – dat doen we in Gorinchem door een cultuurdropping te organiseren voor de

raadsleden, vergelijkbaar met het rondje 'kunst voor kids' dat Gorinchemse leerlingen in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs krijgen.

Andere gemeenten kunnen veel hebben aan een provinciaal steunpunt. Maar in Gorinchem ligt dat anders. Daar gebeurt al heel veel, de scholen en instellingen zijn tevreden. Nu komt de provincie daar ineens doorheen fietsen, met een steunpunt cultuureducatie dat alle scholen bestookt, ook scholen die daar helemaal geen behoefte aan hebben. Dat werkt frustrerend. Men kan zich beter eerst richten op de witte vlekken.

Deelsessie 5, 10 en 15: Outputindicatoren en effectmeting

De stellingen

sessie 5: Welk maatschappelijk effect beoog je als overheid te bereiken en wat is daarin jouw verantwoordelijkheid?

sessie 10: Bij het ontwikkelen van beleid: formuleer eerst welke doelen je wilt bereiken. Benoem daarna pas welke acties je daarop kunt ondernemen.

sessie 15: De dagelijkse praktijk is weerbarstig, vooral in kleinere gemeenten: veel portefeuilles, weinig menskracht, weinig tijd. Bezin je op de beleidsdoelen in relatie tot de middelen waarover je beschikt om die doelen te bereiken. Ga wijs om met de beschikbare energie en investeer in kwaliteit.

Een deelnemer reageert: Miriam Vonk

Beleidsmedewerker kunst en cultuur, gemeente Hoorn

Waarom deze sessie?

Het bereik van cultuureducatie kwalitatief toetsen, hoe doe je dat?

Mijn bevindingen

We zijn nu bezig met de cultuurnota voor de komende periode. In die nota willen we ook de kwalitatieve toetsing van cultuureducatie aan de orde laten komen.

In de sessie werd benadrukt dat je je moet bezinnen op je middelen en mogelijkheden in relatie tot je doelen. Er zijn veel externe factoren die je slechts in beperkte mate kunt beïnvloeden. Dat was een eyeopener voor me. Wanneer je je ambities formuleert, moet je benoemen welke rollen de verschillende partijen daarin hebben. Dat geldt voor onszelf, de gemeente, en voor de overige betrokken partijen.

Hoorn heeft 68.000 inwoners en is regiocentrum in West-Friesland. Mijn collega en ik zijn er kort geleden begonnen. We zijn allebei enthousiast, maar misschien kan onze benadering concreter worden. Wanneer we stellen 'zoveel mogelijk jongeren bereiken', dan horen daar ook vragen bij: welke jongeren, waar, wanneer, waarom en hoe?

In de projectgroep cultuureducatie zijn scholen, drie gemeenten en een steunfunctie-instelling vertegenwoordigd. Tot nog toe is enthousiasme de belangrijkste motor geweest. De tijd is rijp om binnen de projectgroep de cultuureducatieve visie te bespreken. Wat zijn de missie en de visie van de projectgroep? Wat zou cultuureducatie moeten bewerkstelligen? Vervolgens kan je dat in acties vertalen. Waarbij je je dus realiseert wie welke rol heeft en welke instrumenten daarbij horen.

Er is al een goed functionerend netwerk van musea en galeries in Hoorn. Zulke netwerken zouden we ook willen ontwikkelen voor andere disciplines en in de regio, onder meer voor de Hoornse festivalorganisaties. Dat is één van de activiteiten waarop ik me ga concentreren.

Deelsessie 6: Hoe ga ik om met bezuinigingen?

De stellingen

1. Cultuureducatieve instellingen moeten intrinsieke waarden uitdragen en instrumentele waarden benutten.
2. De ambtenaar moet meer ondernemer worden en zoeken naar geldstromen die buiten de gebaande paden liggen.
3. Investeer altijd in de ontwikkeling van nieuwe producten, ook wanneer er bezuinigd wordt. Dan blijft het bloed stromen en dienen zich nieuwe ideeën en mogelijkheden aan.

Een deelnemer reageert: Annemieke Vervoort
Beleidsmedewerker cultuur, gemeente Arnhem

Waarom deze sessie?

De Arnhemse cultuuraanbieder Domein wordt steeds zwaarder belast – meer opdrachten, minder geld. Hoe houdt het Domein stand binnen deze omstandigheden?

Mijn bevindingen

Het Domein is de spin in het web van cultuureducatief Arnhem. De opdracht aan het Domein is de ontwikkeling van een cultuureducatief netwerk zodat er een cultuuraanbod is van alle disciplines op alle niveaus voor amateurs. De instelling biedt kunst in de breedte en werkt wijkgericht. Samen met st. Beleven benadert het Domein de achterstandswijken, met name in Arnhem Zuid. In die wijken werken kunstscouts, die signaleren wat er in de wijk leeft en dat doorvertalen naar activiteiten.

Het Domein biedt kunstmenu's en doet aan buitenschoolse opvang, zodat er een verbintenis tussen de school en daarbuiten bestaat.

Terwijl er op het budget van het Domein bezuinigd wordt, wordt er steeds meer van de instelling gevraagd. Het blijkt dat de cultuureducatieve activiteiten van het Domein de sociale cohesie bevorderen. Dat heeft tot gevolg dat er vanuit de afdeling Welzijn van Arnhem vaak een beroep op het Domein wordt gedaan. De neiging bestaat om het bestaansrecht van het Domein daaraan te koppelen. Dus het Domein zou bestaan om het welzijn te bevorderen, in plaats van het ontwikkelen en stimuleren van kunst en cultuur.

Wat ik uit deze sessie heb meegenomen, is onder meer het volgende: je moet de beleidsmakers duidelijk maken dat de intrinsieke doelen van het Domein kunst en cultuur zijn. Daarna volgt pas dat dit de sociale cohesie bevordert. Dat is een instrumenteel doel, dat zeker benut moet worden, maar het komt niet op de eerste plaats. Het Domein moet in de gelegenheid zijn om haar hoofdopdracht, het aanbieden en bevorderen van kunst en cultuur, te vervullen. Daar heeft iedereen baat bij: het neveneffect van sociale cohesie ontstaat pas wanneer de kwaliteit van het aanbod goed is.

Het Domein moet zich daarom sterker profileren. De directeur is een gemeenteamtenaar, dus hij kan niet lobbyen bij de politiek. Maar het kan wel via omweg, bijvoorbeeld via st. Beleven of met de inzet van de netwerken die ontwikkeld zijn.

Verder is het belangrijk dat we ons proactief opstellen en zoeken naar manieren om geld te genereren. Het Domein dient meer als onderneming benaderd te worden.

Deelsessie 7: Marktplaatsen

De stellingen

1. Op een marktplaats ontmoeten zoveel mogelijk scholen zoveel mogelijk (lokale) cultuuraanbieders. Wees als organisator terughoudend in het opstellen van selectiecriteria voor toelating, en laat de scholen ervaren en bepalen welke aanbieder kwaliteit biedt.
2. De organisator van de marktplaats moet onafhankelijk van onderwijs en cultuuraanbieders opereren. Er mag geen belangenverstremgeling zijn.
3. Het risico bestaat dat de marktplaats zelf een machtsblok wordt. Benoem daarom de voorwaarden voor de opzet en organisatie van een marktplaats.

Een deelnemer reageert: Geert Annevelink
beleidsmedewerker kunst en cultuur gemeente Deurne

Waarom deze sessie?

De volgende vragen hielden mij bezig: Hoe zijn de verschillende initiatieven voor marktplaatsen ontstaan, en welke modellen zijn erin? Hoe vullen gemeenten hun rol als regisseur in? Welke positie nemen onderwijs en culturele instellingen in?

Mijn bevindingen

Deurne wil in januari 2006 starten met een marktplaats cultuureducatie. Tot nu toe kocht vanuit het primair onderwijs een actieve werkgroep Culturele en Kunstzinnige Vorming cultuureducatieprojecten in. Deze werkgroep wordt bij de marktplaats betrokken.

Wat ik uit deze sessie oppikte: Iedere gemeente krijgt de marktplaats die bij haar past. In sommige gemeenten lopen kunstinstellingen voorop, in andere nemen scholen meer het initiatief.

Elke gemeente moet zijn eigen model kiezen. Wat al goed gaat moet je niet afbreken. In Deurne houdt de werkgroep CKV haar positie, maar er komt een breder aanbod via de marktplaats. Bijvoorbeeld: tot nu toe wist de werkgroep de lokale dansinstelling niet te vinden. Dat gaat nu hopelijk veranderen.

Deelsessie 8: Cultuur, welzijn en onderwijs in kleine gemeenten

De stellingen

1. Benut de reeds aanwezige culturele omgeving. Daarbij is de artistieke kwaliteit van het aanbod een punt van aandacht.
2. Sluit coalities, ook over de gemeentegrenzen heen, zodat je over menskracht en mogelijkheden beschikt.

Een deelnemer reageert: Marij van Herwijnen

Beleidsmedewerker cultuur, sport en accommodaties, gemeente Warmond

Waarom deze sessie?

Warmond gaat fuseren met Voorhout en Sassenheim. Van 6.000 bewoners gaan we dan naar 35.000 mensen binnen de gemeentegrenzen. Waarschijnlijk komt cultuureducatie dan in mijn portefeuille en ik wil me oriënteren op de mogelijkheden.

Mijn bevindingen

Het grootste deel van de sessie werd in beslag genomen door de presentatie van een prachtig voorbeeld van geslaagde cultuureducatie, waardoor er bijna geen tijd was voor discussie. Ik vond dat jammer want de presentatie van een succes leert me niets over de weg erheen. Terwijl ik juist wilde horen hoe je het aan kunt pakken wanneer er nog niets is. Ik moet straks een plan van aanpak ontwikkelen en daarvoor had ik graag aanknopingspunten gevonden.

In Warmond is er een actief netwerk in sport, waarbinnen veel activiteiten worden ondernomen. Dat geldt niet voor kunst en cultuur. Hoe moet je starten om dat straks voor de nieuwe gemeente op de rails te krijgen?

Ik heb daar wel ideeën over. Ik ga de andere cultuurambtenaren van de fuserende gemeenten benaderen om uit te wisselen. Ook wil ik in gesprek gaan met de scholen via het bovenschools overleg. Verder zal ik de plaatselijke verenigingen benaderen en ik wil de politiek bij het hele gebeuren betrekken.

Wellicht kunnen we ons aansluiten bij Leiden, dat al over een prachtig cultuureducatief aanbod, Museum & School, beschikt.

In onze regio is er nog weinig oog voor cultureel erfgoed. Om dat te stimuleren, zouden we een erfgoedmenu vanuit het lokale aanbod kunnen ontwikkelen. Dat vereist dat een brug wordt geslagen tussen scholen en plaatselijke verenigingen en stichtingen.

Er loopt nu een vergelijkbare pilot op het gebied van sport. Als die pilot slaagt, kunnen we misschien hetzelfde doen voor cultureel erfgoed.

Deelsessie 9: luisteren naar het veld in middelgrote gemeenten

De stellingen

1. Communiceer! Ga met de betrokkenen om de tafel, inventariseer en wissel uit.
2. Wees je ervan bewust dat er tijd nodig is om tot een wezenlijke verandering te komen. Geef scholen en cultuurinstellingen de tijd om die ontwikkeling door te maken.

Een deelnemer reageert: Miriam van Gelder

beleidsmedewerker kunst en cultuur gemeente Lingewaard

Waarom deze sessie?

Ik vroeg mij af: Hoe is cultuureducatie in andere gemeenten georganiseerd en hoe kom je tot een financiële onderbouwing?

Sinds een paar jaar is er in de gemeente Lingewaard een cultureel platform, waarin culturele instellingen, jongerenwerk en voortgezet onderwijs participeren.

Voor de basisscholen was er altijd een kunstmenu, aangeboden via de provinciale steunfunctie EDU-ART. EDU-ART is nu zijn taken aan het veranderen, het kunstmenu moet meer worden ingevuld door plaatselijke instellingen.

Een probleem is dat Lingewaard niet in aanmerking komt voor subsidie van het provinciale actieplan cultuurbereik – daarvoor is de gemeente Lingewaard te klein. Bovendien behoort onze gemeente niet tot het gebiedsgericht cultuurbeleid wat de provincie Gelderland voert. En aan intergemeentelijke samenwerking zijn de plaatselijke culturele instellingen nog niet toe.

Wat ik uit de sessie oppikte, was dat ook via het bedrijfsleven geld voor cultuureducatie te vinden is. Door beleidsambtenaren in andere gemeenten te raadplegen kun je voorkomen dat je op dit punt zelf het wiel moet uitvinden.

Verder dat je het ook via de invalshoek van cultuurhistorisch erfgoed kunt benaderen. Voor cultureel erfgoed bestaan andere en soms meer geldstromen dan voor de andere poot van cultuureducatie, de kunsten.

Kan cultuureducatie dezelfde impuls krijgen als de breedtesport? Voor breedtesport kunnen gemeenten rechtstreeks subsidie aanvragen, ongeacht de grootte van de gemeente. Misschien kunnen breedtesport en cultuureducatie gezamenlijk georganiseerd en gefinancierd worden. Dat zou voor iedereen efficiënter zijn, ook voor de scholen.

Een gemeente moet het initiatief durven nemen als de andere partijen dat nalaten. Het is moeilijk scholen mee te krijgen, het argument is vaak 'geen tijd'. Dat is frustrerend, zeker nu de scholen daar wel de middelen voor krijgen. Als gemeente heb je ideeën over cultuureducatie, maar word je geacht alleen maar de regierol te nemen. Maar uiteindelijk gaat het om het doel, kinderen in aanraking brengen met kunst en cultuur. Als scholen het niet oppakken, moet je als gemeente de leiding durven nemen.

Deelsessie 11: Scenariodenken: de zekerheid van onzekerheid

De stellingen

Scenariodenken

- stimuleert het creatief en analytisch vermogen;
- zorgt voor interactieve beleidsvorming;
- zorgt voor inzichtelijke, reproduceerbare beleidsprocessen.

Verder helpt de scenariomethode om:

- langetermijn doelen in kaart te brengen;
- pro-actief in te spelen op toekomstige omstandigheden;
- vroegtijdig na te denken over problemen bij beleidsuitvoering.

Een deelnemer reageert: Jaco van der Bent

Beleidsmedewerker onderwijs, welzijn en zorg, gemeente Katwijk.

Waarom deze sessie?

Ik wilde graag antwoord op de volgende vragen: Wat zijn scenario's? Kan ik die werkwijze gebruiken om kunst en cultuur in Katwijk verder te ontwikkelen?

Mijn bevindingen

Katwijk is van oudsher een gelovige gemeente. Er werd en wordt hard gewerkt en in het verleden was er weinig oog voor kunst en cultuur. Van klein dorp is Katwijk een verstedelijkt gebied geworden, waarin veel bedrijven gevestigd zijn. Uiterlijk is veel veranderd, maar dat geldt minder voor de mentaliteit: handen uit de mouwen en niet zeuren. Volgend jaar fuseert Katwijk met de gemeenten Rijnsburg en Valkenburg.

De gemeente heeft zich tot opdracht gesteld de kunsten een vanzelfsprekender onderdeel van de gemeenschap te maken. Mijn opdracht is het de bewoners van Katwijk in aanraking met het kunstzinnige te brengen, waarvoor 1 fte beschikbaar is.

Voor mijn specifieke portefeuille is het werken met scenario's niet effectief. Scenario's gaan uit van opponerende krachten en tegenstellingen. Dat is niet in overeenstemming met mijn portefeuille (die is te klein), en niet met onze situatie: wat betreft de kunsten staan de neuzen dezelfde kant op in Katwijk. Alle betrokken partijen – onderwijs, cultuurinstellingen en gemeente - zijn het erover eens dat cultuureducatie een belangrijke zaak is. Voor zover zich complicaties voordoen, lossen we die op door te communiceren. Dat is ook meer mijn persoonlijke stijl: ik laat me inspireren door het moment. De hele lange termijn ligt niet direct in mijn blikveld.

Maar wat ik bedacht, was dat de scenario's bruikbaar kunnen zijn voor de fuserende gemeente (Katwijk - Rijnsburg – Valkenburg). Waar wil die gemeente over 25 jaar staan? Als we deze werkwijze zouden hanteren, dan moeten we daarbij leren van onze voorgangers. Ik vernam dat Maastricht al sinds de jaren ' 80 met scenario's werkt en dat géén van de doelstellingen voor 2000 gehaald zijn. Er moet wel een verbinding zijn tussen droom en realiteit.

Deze dag biedt ook een kans om collega's uit het veld te ontmoeten en uit te wisselen. De bijgevoegde e-maillijst is top!

Deelsessie 12: Informatiepunt: bieb, steunfunctie of CKV?

De stellingen

1. De plaatselijke situatie is bepalend voor de meest geschikte locatie van het informatiepunt.
2. Het informatiepunt moet het hele veld vertegenwoordigen.
3. De gemeente voert de regie.

Een deelnemer reageert: Peter Oorthuizen

Beleidsadviseur welzijn en onderwijs, gemeente Geldermalsen

Waarom deze sessie?

Wat mij bezighield: Hoe kun je het publiek informeren over het cultuuraanbod en hoe kom je tot een evenwichtig cultuureducatiebeleid?

Mijn bevindingen

In Geldermalsen bestond tot nu toe geen cultuureducatiebeleid. Dit jaar is er een beleidsgroep kunst opgericht, bestaand uit plaatselijke kunstenaars en cultuuraanbieders. De werkgroep schrijft een beleidsnota en inventariseert mogelijkheden en knelpunten.

In de meeste kleine gemeenten bestaat geen cultuureducatiebeleid. Iedereen worstelt met dezelfde vragen, dat is fijn om te merken.

De gemeenteraad kan de bibliotheek opdrachten geven. Het is een openbaring dat (sinds de oprichting van de basisbibliotheek) de gemeenteraad de bibliotheek opdracht kan geven een cultuurinformatiepunt in te richten. Misschien nemen we in Geldermalsen wel een plan op voor een informatiepunt in de basisbibliotheek.

Het is een goed idee om cultuureducatiebeleid interactief in te vullen, in overleg met alle partijen.

Daardoor vergroot je het draagvlak, niet in de laatste plaats bij de politiek. In Geldermalsen heeft de raad nog voor het verschijnen van de nota een extra bedrag voor cultuureducatie toegezegd.

Alle kleine gemeenten moeten zelf hun weg kiezen, afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden.

In Geldermalsen is er geen beleid, maar je slaat steil achterover als je inventariseert wat er allemaal aan kunst en cultuur bestaat. Door beleid te maken hopen we de subsidiemogelijkheden te vergroten. Misschien kunnen we een dag voor de amateurkunst organiseren, om zichtbaar te maken wat er allemaal gebeurt.

Deelsessie 13: Provincie – gemeenten: top down en/of bottom up?

De stellingen

1. Kom via communicatie tot een heldere rolverdeling tussen de verschillende partijen.
2. Een project slaagt wanneer alle betrokken partijen daar belang bij hebben.
3. Investeer alleen in projecten wanneer die aansluiten op de eigen ambities voor de lange termijn.

Een deelnemer reageert: Mark Stuijt
Beleidsmedewerker cultuur, provincie Fryslân

Waarom deze sessie?

Ik wilde met andere mensen uit het veld dieper ingaan op de dilemma's die zich voor kunnen doen bij de samenwerking tussen provincie en gemeenten.

Mijn bevindingen

De provincie Fryslân werkt samen met de gemeenten in de provincie, onder meer aan een project poppodia, een coproductie tussen de provincie en vier steden. Nu trok één van de steden zich terug uit dit project. Hoe reageer je daar als provincie op? Die vraag legde ik voor aan de deelnemers van deze sessie.

De reactie uit de zaal was: medewerking van drie van de vier gemeenten is een prachtig resultaat. Alle redenen tot tevredenheid. Wanneer die drie podia goed lopen, heb je goede kans dat de vierde gemeente ook over de brug komt.

Als provincie gaan we hier ook mee akkoord, maar we verwachten wel dat de betreffende gemeente het interregionaal overleg hierover blijft volgen, zodat ze op de hoogte is van de ontwikkelingen.

Wat het andere praktijkvoorbeeld betreft: de gemeente Gilze-Rijen inventariseerde eerst de situatie bij omliggende gemeenten vóór ze naar de provincie stapte. Dat ga ik de gemeenten in Fryslân ook adviseren. Je doet dan aan krachtenbundeling en dat geeft je verhaal overtuigingskracht.

Zelf had ik gehoopt dat de twee praktijkvoorbeelden meer als aanknopingspunt de andere deelnemers zouden dienen. Zodat we ook over de situaties in andere gemeenten en provincies zouden spreken. Nu bleven we toch wat aan de buitenkant van het verhaal.

Wanneer er een vervolg komt op deze cultuureducatieBELEID dag, dan zouden we ons kunnen concentreren op de specifieke dilemma's en oplossingen uit de praktijk. Misschien zouden de deelnemers op voorhand casuïstiek uit hun regio kunnen aanleveren. Dat is dan het materiaal waarmee je gezamenlijk aan de slag gaat.

Wanneer je dan in samenwerking tot een zienswijze komt waarmee de desbetreffende ambtenaar uit de voeten kan, dan is dat ook een stimulans voor de intercollegiale verbondenheid. Bovendien is dat een mooie basis om ook daarna met elkaar in contact te blijven.

De rol van cultuureducatie in het maatschappelijk bestel moet zich blijven ontwikkelen. Dat vergt de continue aandacht van de beleidsmakers, des te meer omdat vanaf 2008 de financiering van cultuureducatie door de rijksoverheid via de lumpsum gebeurt. Cultuureducatie kan nooit klaar en af zijn. En op bijeenkomsten zoals die van vandaag zou je elkaar moeten prikkelen en stimuleren om weer door te groeien. Dat doe je door daadwerkelijk met elkaar aan de slag te gaan.